

няма консули?" - пита в "Дунавска зора" в броя си от 1 януари 1868 г.³⁹

Репутацията на Австро-Унгария е силно компрометирана, а търговците и пътниците от балканските страни отказват да пътуват с австрийската дунавска компания. Румънският в. "Романул" дори призовава: "Ние издигаме, обаче глас като хора и апелираме към сърбите, румънците и гърците: На работа... съюзете се, основете едно параходно дружество за корабоплаване... По този начин ще се отмъсти за пролятата кръв..."⁴⁰

В редица селища на Сърбия и Румъния са отслужени публични служби в памет на двамата герои, като на парастаса, отслужен на 27 август 1867 г. в една от главните букурешки църкви, присъства дори американският консул.⁴¹

Подвигът на Никола Войводов и Цвятко Павлович оставя светла диря в народната памет. Те са възпети в народна песен, а литографията им с надпис "Сладко и почтено е да се умре за Отечеството" се разпространява в Сърбия, Румъния и България. Вестник "Независимост" от 9 юни 1873 г. съобщава, че "г. Недялко Пандурски е издал още една кадра. На кадрата са изобразени лицата на Раковски, на Цвятка и Войводава, на Хаджи Димитър и Караджата... Щастлив е онзи народ, който има свои херои и своя история."⁴²

Всеки от представените по-горе врачани, емигранти в Румъния, щедро отдава всичко, на което е способен за духовното и политическо израстване на българския народ през Възраждането. Парадоксално, но чуждата земя, в която намират прибежище, ги привързва още по-силно към българския им корен. Всеки един от тях в една или друга степен спомага за изпълване със съдържание на най-светлата и най-българската епоха в нашата история - възрожденската, възродила България след векове на безправие и потиснатост.

1. История на град Враца. С., 1976, с. 135 и сл.; Дойнов Ст. Българското пратеничество в Русия по време на руско-турската война 1806-1812 г. - ВИС, № 1, 1973, с. 73 и сл.; 2. **Бойчева, В.** Сърби-учители в България през XIX в. - ГСУ, т. LXVI, кн. III, ФИФ, С., 1974, с. 158 и сл.; 3. **Холевич, Й.** Проблеми на българската възрожденска култура. С., 1986, с. 9 и сл.; 4. Семеен архив на Хаджитошеви. т. I, С., 1984, с. 26, 76; 5. **Мишев, Д.** Възраждане чрез печата - Сб. България 1000 години - 927-1927 г. С., 1930, т. I, с. 612; 6. Семеен архив на Хаджитошеви. т. I, с. 326; 7. **Цанев, Д.** Бележки по историята на учебното дело във Враца. - сп. Училищен преглед, г. XI, кн. 10, с. 1101; 8. Понастоящем тази икона е изложена в постоянната иконна сбирка на Историческия музей във Враца и Врачанската митрополия в ц. "Св. Възнесение" - храм-паметник "Св. Софроний епископ Врачански" - Враца.; 9. **Стоянов, М.** Българска възрожденска книжнина. т. I, С., 1957, с. 251; Велики, К. Страници от миналото на българския народ. С., 1987, с. 142; 10. **Бойчева, В.** Пос. съч. с. 158 и сл.; 11. Училищен преглед. г. III, С., 1898, кн. 5, с. 532; Златна книга на дарителите за народна просвета. - кн. I, Пловдив, 1907, с. 141; Врачанско слово, бр. 193, 13 ноем. 1939.; 12. История на България. т. VI, С., 1987, с. 195, 196; 13. Златна книга на дарителите..., кн. I, с. 141 и сл.; 14. Пак там.; 15. **Стоянов, М.** Пос. съч., с. 356; 16. Из архива на Найдено Геров. Кн. I, С., 1911, с. 306; 17. Пак там, с. 310; 18. Из архива на Найдено Геров. Кн. II, С., 1914, с. 129; 19. Из архива на Найдено Геров. Кн. I, С., 1911, с. 311; 20. Из архива на Найдено Геров. Кн. II, С., 1914, с. 135; 21.